

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону України «Про морські порти України» щодо посилення захисту портової інфраструктури в умовах воєнного стану»

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта

З початку повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України об'єкти портової інфраструктури систематично зазнають ракетних, дронівих та інших повітряних атак. Внаслідок таких ударів пошкоджуються причали, склади, елеватори, інженерні мережі, системи енергозабезпечення та навігаційне обладнання. Це створює пряму загрозу життю та здоров'ю працівників портової галузі, безпеці судноплавства, збереженню вантажів, а також негативно впливає на виконання Україною міжнародних торговельних контрактів.

Морські порти України є об'єктами критичної інфраструктури держави та виконують стратегічні функції, зокрема:

забезпечення експорту сільськогосподарської продукції, металургійної продукції та інших товарів;

підтримання валютних надходжень до держави;

забезпечення логістики імпорту товарів критичного призначення;

сприяння функціонуванню оборонно-промислового комплексу;

виконання міжнародних зобов'язань України щодо продовольчої безпеки.

В умовах воєнного стану значення морських портів як складової системи національної безпеки суттєво зросло. Порушення їх функціонування або зниження рівня захищеності безпосередньо впливає на економічну стабільність держави, спроможність фінансувати оборону та соціальні видатки.

Чинна редакція Закону України «Про морські порти України» визначає перелік портових зборів та загальні принципи їх використання, однак не містить спеціальних положень, які дозволяли б спрямовувати частину надходжень від портових зборів на фінансування заходів інженерного, технічного та протиповітряного захисту об'єктів портової інфраструктури, а також можливості залучення відомчої воєнізованої охорони до охорони морських портів та об'єктів портової інфраструктури.

У результаті виникає нормативна прогалина: попри наявність реальної потреби в посиленні захисту портової інфраструктури, механізм фінансування таких заходів за рахунок власних коштів Адміністрації морських портів України не має чіткої законодавчої основи.

Портові збори формують стабільне джерело доходів АМПУ і використання частини таких коштів на заходи із забезпечення фізичної та протиповітряної безпеки портових об'єктів є економічно обґрунтованим та відповідає їх функціональному призначенню, оскільки спрямоване на забезпечення безперервності роботи портів, збереження гідротехнічних споруд та підтримання умов безпечного судноплавства.

Запропоноване законодавче врегулювання не передбачає підвищення ставок портових зборів, не створює додаткового фінансового навантаження на судовласників та не потребує видатків з Державного бюджету України. Йдеться виключно про тимчасове перерозподілення частини вже наявних власних коштів АМПУ в межах встановленого граничного показника (до 10 відсотків) та в межах затвердженого фінансового плану підприємства.

Запровадження відповідного механізму на законодавчому рівні дозволить:

- забезпечити оперативність прийняття управлінських рішень у сфері захисту портової інфраструктури;

- мінімізувати ризики руйнування стратегічних об'єктів;

- зменшити втрати держави від зупинки або обмеження діяльності портів;

- створити правову визначеність щодо використання коштів портових зборів в умовах воєнного стану.

Таким чином, прийняття законопроекту є необхідним для забезпечення належного рівня захисту морських портів як об'єктів критичної інфраструктури та гарантування стабільності функціонування морської галузі в умовах воєнного стану.

2. Мета і завдання законопроекту

Метою законопроекту є створення правових підстав для оперативного фінансування заходів захисту портової інфраструктури, підвищення рівня протиповітряного, інженерного та технічного захисту

морських портів, а також забезпечення безперервності функціонування морської логістики в умовах воєнного стану.

3. Загальна характеристика та основні положення акта

Законопроектом пропонується:

1) встановити на період дії воєнного стану особливості функціонування та захисту морських портів, передбачивши можливість здійснення охорони об'єктів портової інфраструктури відомчою воєнізованою охороною та запровадження особливого режиму доступу;

2) на період дії воєнного стану визначити тимчасовий механізм фінансування заходів захисту морських портів – встановити можливість спрямування до 10 відсотків надходжень від портових зборів, що перебувають у розпорядженні Адміністрації морських портів України як власні кошти, на фінансування заходів із захисту об'єктів портової інфраструктури, інженерної, технічної та протиповітряної оборони, придбання засобів протиповітряної оборони, в тому числі оплати послуг відомчої воєнізованої охорони.

4. Стан нормативно-правової бази

Правові засади функціонування морських портів визначені Законом України «Про морські порти України».

Правовий режим воєнного стану регулюється Законом України «Про правовий режим воєнного стану».

Водночас чинне законодавство не містить спеціальних норм, які дозволяли б спрямовувати частину надходжень від портових зборів на фінансування заходів протиповітряного та інженерного захисту об'єктів портової інфраструктури. Прийняття законопроекту забезпечить усунення зазначеної прогалини.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація законопроекту не потребує видатків з Державного бюджету України. Фінансування заходів здійснюватиметься виключно за рахунок власних коштів Адміністрації морських портів України в межах до 10 відсотків надходжень від портових зборів. Законопроект не передбачає

підвищення ставок портових зборів, запровадження нових платежів або додаткового бюджетного навантаження.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків

Прийняття законопроекту створить правові підстави для системного підвищення рівня захисту об'єктів критичної портової інфраструктури в умовах воєнного стану. Це дозволить зменшити ризики пошкодження або знищення гідротехнічних споруд, складських комплексів, інженерних мереж та навігаційного обладнання внаслідок збройних атак, що, у свою чергу, сприятиме забезпеченню безперервності роботи морських портів. Посилення інженерного, технічного та протиповітряного захисту матиме позитивний вплив на стабільність експортно-логістичних процесів, збереження контрактних зобов'язань України на міжнародних ринках та підтримання валютних надходжень до держави. У стратегічному вимірі це сприятиме зміцненню економічної безпеки держави та підвищенню її стійкості в умовах тривалих воєнних викликів.

Водночас встановлення граничного розміру фінансування таких заходів — до 10 відсотків надходжень від портових зборів — забезпечує дотримання принципу пропорційності та фінансової збалансованості. Такий підхід дозволяє спрямовувати частину власних коштів Адміністрації морських портів України на потреби захисту без порушення основних функцій портової галузі, зокрема утримання гідротехнічних споруд, забезпечення безпеки судноплавства та виконання операційної діяльності. Обмеження розміру фінансування гарантує, що заходи безпеки реалізовуватимуться без створення надмірного фінансового навантаження на галузь та без необхідності підвищення ставок портових зборів.

